

Langs de rivier

ESTHER KINSKY
Langs de rivier

Vertaald door Josephine Rijnaarts

UITGEVERIJ PLUIM
AMSTERDAM/ANTWERPEN

De vertaalster ontving voor deze vertaling
een projectsubsidie van het Nederlands Letterenfonds

Nederlands
letterenfonds
dutch foundation
for literature

Eerste druk, november 2020

© MSB Matthes & Seitz Berlin Verlagsgesellschaft mbH,

Berlijn 2014. All rights reserved.

© 2020 Nederlandse vertaling Josephine Rijnaarts

Omslagontwerp Studio Jan de Boer

Typografie binnenwerk Michiel Niesen, Haarlem

Productiebegeleiding Tim Beijer

Drukkerij Wilco, Amersfoort

ISBN 978 90 830 7359 0

NUR 302

www.uitgeverijpluim.nl

The ultimate condition of everything is *river*
Iain Sinclair, *Ghost Milk*

voor het blinde kind

Inhoud

- 1 Koning 11
- 2 Horse Shoe Point 23
- 3 Rijn 29
- 4 Lopen 40
- 5 Gaatjescamera 47
- 6 Walthamstow Marshes 54
- 7 River Thames 61
- 8 Kraters 72
- 9 Loofhutten 80
- 10 Leyton Marsh 86
- 11 Saint Lawrence River 93
- 12 Wasserij 116
- 13 Theater 123
- 14 Hackney Marsh 130
- 15 Nahal Ha Yarkon 145
- 16 Vuurwerk 160
- 17 Stoller's 166
- 18 Old River Lea 174
- 19 Oder 184
- 20 Wind 196
- 21 Folklore 204
- 22 Hackney Wick 216

- 23 Neretva 227
- 24 Markt 242
- 25 Nabrand 254
- 26 Stratford Marsh 262
- 27 Tisza 275
- 28 Regen 288
- 29 Goud 299
- 30 Bow 308
- 31 Hooghly River 319
- 32 Luchtspoor 347
- 33 Steen 358
- 34 Leamouth 368
- 35 Estuary 377
- 36 Overgeslagen 385
- 37 Koning 394

KONING

In de periode voor mijn vertrek uit Londen kwam ik de koning tegen. Ik zag hem 's avonds in de turquoise schemering. Hij stond bij de ingang van het park naar het oosten te kijken, waar al een diep nevelig blauw oprees, terwijl de lucht achter hem nog gloeide. Met kleine geluidloze passen kwam hij uit de schaduw van de struiken bij de poort naar de rand van het grasveld, waarboven de vele raven uit het park op dit uur van de dag opgewonden krijgsend rondvlogen.

De koning stak zijn handen uit en de raven verzamelden zich om hem heen. Sommige gingen klapwiekend op zijn armen, schouders en handen zitten, stegen weer op, vlogen een eindje weg, kwamen terug. Misschien wilde of moest elke vogel hem even aanraken. Zo, met al die vogels om zich heen, begon hij lichte op en neer gaande en cirkelende bewegingen te maken met zijn uitgestrekte armen, alsof die een herinnering aan vleugels bewaarden.

De koning droeg een prachtige hoofdtooi van stevige brokaten doeken, die door een met veren versierde speld bijeen werden gehouden. Zowel de speld als de gouden draden in het brokaat schitterden nog in het ta-

nende licht. Hij was gekleed in een kort gewaad, waarvan de met goud doorwerkte boorden om zijn hals en polsen glansden. Het blauwgroene gewaad, dat tot zijn dijen kwam, was gemaakt van zware, stijve stof met een ingeweven patroon van veren. Zijn lange zwarte benen kwamen eronderuit, ze waren naakt, en zijn blote voeten, die oeroud leken en door hun rimpeligheid een wonderlijk contrast vormden met de jongensachtig magere, pezige knieën en kuiten, staken in sandalen met sleehakken. De koning was heel lang en stond kaarsrecht tussen de vogels, terwijl alleen zijn armen op en neer gingen en cirkelden, zijn hals hield hij zo recht en stil alsof hij in zijn hoofdtooi een hele wereld torste. Zijn profiel tekende zich af tegen de lucht in het westen en het enige wat ik ervan zou kunnen zeggen is dat het koninklijk was, vertrouwd met grandeur, maar ook gewend aan eenzaamheid. Het was een in zijn grandeur verdrietig geworden koning, ver van zijn land, waar zijn onderdanen waarschijnlijk dachten dat hij van de troon gestoten of verdwenen was. Zijn hele gestalte had niets wat hem verbond met het landschap om hem heen, met de hoge oude bomen, de late rozen in deze zachte winter, de onverwachte leegte van het polderland achter de steil aflopende helling van het park, alsof de stad daar plotseling ophield. Aan de rand van dit door de grote stad enigszins vergeten park toonde hij zich in al zijn eenzaamheid een koning, en de vogels met hun wegstervende gekras en hun zwarte gefladder waren zijn enige bondgenoten.

Rond deze tijd was het park leeg. De vrome vrouwen

die hier 's middags met hun kinderen wandelden, waren allang thuis, evenals de chassidische jongens die ik af en toe tussen de middag achter een bosje nerveus giechelend zag roken. Hun slaaplokken trilden als ze het koud hadden en aan de gloeiende askegel die even voor elke mond hing, zag ik dat ze veel te snel aan de doorgegeven sigaret trokken, terwijl uit de ramen van hun school aan de andere kant van de heg geroezemoes en kindergezang kwam, dat door de wind in golven alle kanten op werd geblazen. De rozenstruiken zaten vol donkerrode bottels, behalve die waaraan in deze vorstvrije, melkwitte winter nog geel-roze bloemen bloeiden. Tegen de tijd dat de koning zijn opwachting maakte, kleurden de bottels in de opkomende schemering zwart.

Aan de voet van de helling, achter bomen, stroomde de River Lea. 's Winters glinsterde het water tussen de kale takken. Daarachter strekte zich het polder- en weideland uit, na het vallen van de avond was het een grote hand vol schemering, steeds donkerder, af en toe doorsneden door het lichtsnoertje van een trein die over de hooggelegen spoordijk naar het noordoosten reed.

Als ik tegen de avond van het park naar huis liep, was het stil op straat. Af en toe werd ik ingehaald door een gehaaste vrome jood die met een boog om me heen liep, wat minder vaak ook door kinderen, altijd gejaagd op weg naar een gebed, een ontmoeting, een maaltijd of een andere verplichting. De kinderen zwaaiden met ritselende plastic tasje vol kleine boodschappen, vooral brood, dat zich achter het dunne plastic aftekende. 's Zaterdags en op feestdagen, als de ramen bij mooi

weer openstonden, stroomde de zingzang van tafelgebeden de straat op. Gekletter van bestek, kinderstemmen, groepjes vrome joden pendelend tussen de sjoel en thuis. 's Avonds stonden de mannen in het schijnsel van de lantaarns met een ontspannen gezicht te lachen, de feestdag zat erop.

Terug in mijn woning stond ik voor het erkerraam in de voorkamer te kijken hoe het donker werd. De winkels aan de overkant van de straat waren fel verlicht, bij Greengrocer Katz werden tot laat in de avond kratten gevuld, de bestellingen van zorgzame huisvrouwen voor hun gezin: druiven, bananen, koekjes, limonade in verschillende kleuren. Eén keer per week kreeg Greengrocer Katz 's ochtends een levering limonade, pallets vol oranje, roze en gele plastic flesjes werden uit een vrachtwagen getild en door hulpjes op de schouder genomen om in de voorraadkamer achter de winkel te worden gezet.

Naast Greengrocer Katz was een biljartcafé, dat tot vroeg in de ochtend open was. In het wazige licht kon je mannen onderscheiden, altijd zwarte mannen, die tussen slierten sigarettenrook bedachtzaam en gebogen om een biljarttafel liepen of er geconcentreerd overheen leunden. Voor het café stopten grote limousines, mannen kwamen en gingen, af en toe ook in gezelschap van knappe en opvallend geklede vrouwen. Er waren vechtpartijen, er viel een keer een schot, de politie kwam, daarna een ambulance, het geflikker van het blauwe zwaailicht viel in mijn kamer.

Na jaren had ik mezelf uit het leven geknipt dat ik in

de stad had geleid, zoals je een figuurtje uit een landschaps- of groepsfoto knipt. Onthutst over de schade die ik aan de foto had aangericht en nog niet goed wetend waar het uitgeknipte stukje terecht moest komen, leidde ik een provisorisch bestaan. Ik deed dat op een plek waar ik niemand kende, waar de straatnamen, beelden, geuren en gezichten vreemd waren, in een goedkoop in elkaar geflanste woning, waar ik mijn leven een poosje wilde parkeren. Mijn meubels en de verhuisdozen stonden wanordelijk en als vergeten in de kille ruimtes, besluiteloos net als ik, onzeker of er ooit weer een praktische, behaaglijke inrichting zou ontstaan. Wij, de dingen en ik, hadden het oude huis op een blauwe ochtend verlaten, toen de augustusmaan zich nog aftekende tegen de heldere nevel van de nazomerlucht, en hingen nu hier rond, in het oosten van Londen, met de winter in het verschiet. Onvermoeibaar speelden we verzuimde afscheidstaferelen. Met een zich tot in het oneindige uitstrekkende traagheid raakten denkbeeldige handen en wangen elkaar en welden er in ooghoeken tranen op. Elk boek, schilderij en meubelstuk een eindeloos trillende onderlip, dichtgesnoerde kelen en stokkende stemmen, een afscheid in slow motion, dat al in een litteken was veranderd voor het voorbij was, elke seconde zo lang als een dag, elke beweging als in bevroren sneeuw alleen knersend en onbeschrijfelijk stroef uit te voeren.

Als ik sliep, droomde ik van de doden, van mijn vader, mijn grootouders, kennissen. In een klein, een paar treden boven het woonniveau gelegen kamertje, net

groot genoeg om er languit te kunnen liggen, bracht ik uren door met de poging om elk detail dat ik op de binnenplaats, in de tuin en op het kleine stukje straat tussen twee huizen zag in mijn geheugen te prenten, en ik leerde het licht kennen. Van augustus tot april las ik wat de grote esdoorn op de door maar één raam onderbroken bakstenen muur van het huis aan het eind van de tuin schreef. De zomer liep ten einde, het werd herfst, het werd winter, het werd lente. Westenwind: schaduw van bladeren krabbelden iets in de richting van het station, waar een paar meter achter de tuin op de in de diepte gelegen rails om het kwartier een trein stopte. Noordenwind: de laatste bladeren flikkerden rusteloos over de hele muur in het scherpe licht, rond het middaguur tekende de schaduw van de kruin zich op de muur af als de plattegrond van een vreemde stad. Winter: na een stormachtige herfst was het volmaakt windstil, de kale boom stond in het melkwitte gelijkmatige licht op de muur als een nauwelijks waarneembare schaduw en schreef me moeilijk te ontcijferen boodschappen die van ver leken te komen, maar niet droevig waren dankzij de stille rechtvaardigheid van dit licht tegenover alles wat geen schaduw had.

's Nachts lag ik wakker en luisterde ik naar de nieuwe geluiden om me heen. Op het station achter de tuin stopten de treinen met een langdurig gesteun en gezucht. Na verloop van tijd leerde ik dat het gesteun hoorde bij de uit de binnenstad komende treinen, die vlak voor het station uit een tunnel schoten en als overrompeld door de nabijheid van het station tot stilstand

kwamen, terwijl de treinen die uit de voorsteden naar het centrum reden, zuchtten en zachtjes piepten. Op het smalle pad tussen de tuin en het schuin naar de perrons aflopende spoortalud hinkte iemand rond op krukken die kraakten als oude springveren. Soms zong de man met de krukken, zachtjes, met een donkere stem. In het licht van de lantaarn tekende de omtrek van zijn hoofd zich af boven de heg. Hij deed zaken, klanten kwamen en gingen, de wind voerde flarden van woordenwisselingen aan. Soms moest hij vluchten, dan verwijderden de verende krukken zich met een metaalachtig gehijg, te midden van het doffe voetgetrappel van degenen die er samen met hem vandoor gingen.

Op het met grind bedekte platte dak van een uitbouw paarden vossen. Ze stootten verbeterde geluiden uit, vanonder hun krabbende, schokkende poten sprongen de steentjes naar alle kanten en sloegen soms tegen het raam van mijn slaapkamer. Op een keer ging ik voor het raam staan kijken. In het licht van de straatlantaarn staarden de vossen me roerloos aan. Vanaf toen verbeelde ik me dat ook de man met de krukken een vossensnuit had.

Ik bracht de dagen door met wandelen in de omgeving, raakte vertrouwd met de aanblik van de bleke chassidische kinderen op hun beschutte eilandjes van vroomheid, op weg naar school of naar een winkel, en dacht aan het kleine meisje dat ik jaren geleden vaak was tegengekomen, 's middags op de West End Lane, met de scheef zittende donkerblauwe rok tot op de knien, de dikke brillenglazen en het fijne haar. Ze was al-

tijd alleen en droeg haar dappere vastberadenheid voor haar schrikbarend bijziende ogen uit als een wig waar de voorbijgangers op de stoep voor uitweken. Hier liepen de kinderen in groepjes, met een bleke huid, bang voor vreemden, hun eigen wereld vlijtig toegedaan, en misschien hadden ze het goed, zo geïsoleerd van alles wat er buiten hun straten gebeurde. Niet lang na mijn verhuizing stuitte ik op het Springfield Park. Het was een bewolkte dag, er werd weinig gewandeld, tussen de nissen in de heg waar de bankjes met uitzicht stonden, drentelde een groepje kleurrijk geklede Afrikaanse vrouwen, die iets leken te zoeken, ze riepen naar elkaar, keken nu eens hier dan weer daar en richtten hun blik op de grond, alsof ze het pad wilden vinden waarlangs ze in het park waren gekomen en dat ze daarna waren kwijtgeraakt. Kraaien vlogen op, hun vleugelslag bracht de lucht in beweging, na een halve cirkel boven het gras gingen ze ergens anders op het grasveld zitten kijken: naar de rozenstruiken, naar de Afrikaanse vrouwen, naar mij.

Op deze nauwelijks als zodanig herkenbare hoogte, waar het goed onderhouden grasveld met bloembedden en vijver achter de ingang van het park verwilderend afhelde naar het dal, hield de stad op. Aan de voet van de helling bomen, de smalle rivier, daarachter riet, polderland, gras, wilgen. De hoogspanningsmasten, filigraanreuzen, wijdbeens, kleinhoofdig, als verstarde in hun mars naar de stad. Naar het noorden toe de hemelkleurige waterspiegel van de reservoirs.

In de verte, achter het polderland, ook weer huizen,

maar dat leek al een andere wereld. De rozenperken, de zeldzame, uit vreemde landen ingevoerde bomen, de serre van het slaperige café, de gesnoeide heggen rond de banken, dat alles duidde op een stad, in tegenstelling tot de vlakke die zich aan de voet van de helling uitstrekte: laagland dat al bij het mondingsgebied van de Theems hoorde.

De River Lea, die hier de stad van de leegte scheidt, heeft geen lange reis voor de boeg. Hij komt uit de lage heuvels ten noordwesten van Londen en stroomt door een lieflijk tam landschap voordat hij de gerafelde randgebieden van de stad bereikt, door een eindeloze gordel van voorsteden trekt, een arm om de grenzen van het bedrijvige, ongetemde en gewiekste oude Londen slaat en ten slotte, als een van de vlijtige leveranciers uit het noorden en westen die hun kiezels en zand aan de onderkant van de stad deponeren, acht mijl ten zuidoosten van het Springfield Park uitmondt in de Theems, die zich daar gereedmaakt om in zee te stromen. Onderweg naar de Theems schampt de River Lea telkens weer de stad en haar afgelegen verhalen, vertakt zich, steekt nieuwe piepkleine armpjes uit naar weiden en drassig land vol kreupelhout, verschuilt zich soms een paar mijl achter een andere naam en moet dan toch, na aarzelende kronkelingen uiteengerafeld tot een modderige delta, door de Leamouth tussen fabrieken en snelwegen door de Theems in, vlak voor de als dieren uit het water oprijzende stormvloedkeringen en de grote suikerfabriek, die voor rivierschippers de toegang tot de stad markeert.